

SZCZEGÓŁOWY SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ 1: PODSTAWOWE POJĘCIA BIOLOGII STARZENIA SIĘ

BIOGERONTOLOGIA – BADANIA NAD STARZENIEM BIOLOGICZNYM

Biolodzy zaczęli zajmować się procesem starzenia się w momencie, gdy wzrosła długość życia człowieka

W latach 40. XX wieku biogerontologia stała się niezależnym obszarem badań

Współczesne badania nad starzeniem się są holistyczne

Starzenie biologiczne zachodzące u gatunków innych niż człowiek ma wiele cech wspólnych ze starzeniem się obserwowanym u ludzi

Badanie starzenia się to proces złożony

Przyczyna i mechanizmy starzenia się to dwa odrębne, ale powiązane procesy

DEFINICJE STARZENIA BIOLOGICZNEGO

Pierwsze definicje starzenia biologicznego opierały się na umieralności

Do opisu starzenia biologicznego na przestrzeni określonego czasu służą definicje funkcjonalne

Definicja starzenia się na użytek *Biologii starzenia*

Do opisu procesu starzenia wykorzystuje się pojęcia rozwoju, dojrzałości i starzenia postreprodukcyjnego

Starzenie biologiczne różni się od chorób podeszłego wieku

JAK BIOGERONTOLODZY BADAJĄ STARZENIE SIĘ. WYKORZYSTYWANIE ORGANIZMÓW MODELOWYCH W BADANIACH NAD STARZENIEM SIĘ CZŁOWIEKA

Do opisu podstaw biochemicznych starzenia się i długowieczności mogą posłużyć hodowle komórkowe

Grzyby to dobre modele do badań czynników środowiskowych wpływających na starzenie się i długowieczność

Prymitywne bezkręgowce mogą dostarczać wskazówek do przedłużenia życia komórki, sygnalizacji komórkowej i starzenia się całego organizmu

Owady można wykorzystać do zbadania, w jaki sposób sygnalizacja całego ciała i wewnątrzkomórkowa wpływa na historię życia

1	Myszy i szczury są częstymi obiektami badawczymi w kwestiach żywieniowych, genetycznych i fizjologicznych	18
2	Naczelne inne niż ludzie wykazują wiele tych samych zależnych od wieku zmian co człowiek	18
2	Do modelowania normalnego starzenia się człowieka wykorzystuje się ludzkie progerie	20
3	JAK BIOGERONTOLODZY BADAJĄ STARZENIE SIĘ. BIOGERONTOLOGIA PORÓWNAWCZA	21
4	Zależność między rozmiarem ciała danego gatunku a jego maksymalną długością życia	21
4	Zwiększoną długowieczność tłumaczy obniżona podatność na zagrożenia zewnętrzne	22
5	Za zwiększenie długowieczności w warunkach naturalnych odpowiada także wysoce uporządkowana struktura społeczna	23
6	Istnieje kilka zwierząt wodnych o skrajnej długowieczności	24
7	Starzenie się wypławków i stułbi jest minimalne – wykazują one skrajną długowieczność związaną z dużą zdolnością regeneracji tkanek	25
7	JAK BIOGERONTOLODZY BADAJĄ STARZENIE SIĘ. BIOLOGIA SYSTEMÓW	26
8	Dzięki biologii systemów biologia stanie się nauką predykcyjną	26
9	Badania biologiczne opierają się na metodzie redukcjonistycznej	27
10	Biologia systemów i redukcjonizm współdziałają na rzecz poszerzenia wiedzy i udoskonalenia prognoz	29
11	Redukcjonizm może przewidywać właściwości emergentne w prostych systemach biologicznych; systemy złożone wymagają metody ilościowej	30
12	Współczesna biologia systemów i nauki omiczne rozpoczęły się od sekwencjonowania genomu ludzkiego	31
14	Sieci biologiczne zapewniają metodę oceny interakcji w systemie	32
16	CO PRZED NAMI	35
17	KLUCZOWE POJĘCIA	36
17	PYTANIA DO DISKUSJI	37
18	LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA	38

ROZDZIAŁ 2: OCENA STARZENIA BIOLOGICZNEGO

OSZACOWANIE STARZENIA BIOLOGICZNEGO JEDNOSTKI

- Różnice w fenotypie związanym z wiekiem wpływają na pomiar starzenia się osobników 41
- Styl życia znacząco wpływa na fenotyp 44
- W badaniach przekrojowych porównuje się zmiany w różnych grupach wiekowych w określonym czasie 44
- Badania podłużne polegają na analizowaniu zmian jednej osoby przez wiele lat 47
- Precyzyjny i dokładny biomarker starzenia będzie opracowany przez Inicjatywę Medycyny Precyzyjnej 50

OSZACOWANIE STARZENIA BIOLOGICZNEGO POPULACJI

- Współczynnik umieralności określa liczbę zgonów w populacji 54
- Tablice trwania życia zawierają informacje o umieralności, oczekiwanym dalszym trwaniu życia i prawdopodobieństwie śmierci 55
- Współczynnik umieralności zależny od wieku rośnie wykładniczo 56
- Na współczynnik umieralności może mieć wpływ umieralność niezależna od wieku 58
- Czas podwojenia współczynnika umieralności koryguje różnice w początkowych współczynnikach umieralności 60
- Krzywe przeżywalności przybliżają współczynnik umieralności 62
- Spowolnienie współczynnika umieralności pod koniec życia wskazuje na istnienie genów długowieczności 64
- Era medycyny precyzyjnej zmieni sposób, w jaki mierzymy tempo starzenia się populacji 66

CO PRZED NAMI

KLUCZOWE POJĘCIA 66

PYTANIA DO DYSKUSJI 67

LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA 69

ROZDZIAŁ 3: EWOLUCYJNE TEORIE DŁUGOWIECZNOŚCI I STARZENIA SIĘ

PODSTAWY EWOLUCYJNYCH TEORII DŁUGOWIECZNOŚCI I STARZENIA SIĘ

- Weismann dokonał podziału na somę i komórki rozrodcze 72
- Weismann zasugerował, że starzenie się ma charakter nieadaptacyjny 73
- Biolodzy populacyjni opracowali równania logistyczne do obliczania rozwoju populacji 76
- Struktura wiekowa populacji złożonych eukariontów przedstawia darwinowskie dostosowanie 77

- Współczynnik reprodukcji opisuje dostosowanie specyficzne dla wieku w populacji rozmnażającej się 78
- Zależność między potencjałem reprodukcyjnym a darwinowskim dostosowaniem populacji opisał jako pierwszy R.A. Fisher 79

EWOLUCJA A DŁUGOWIECZNOŚĆ

- Zewnątrpochodne tempo starzenia się prowadzi do osłabienia siły doboru naturalnego 81
- Medawar twierdził, że starzenie się jest wynikiem dryfu genetycznego 82
- Medawar zaproponował, że starzenie się i długowieczność powstają osobno w populacjach postreprodukcyjnych 84
- Teorię Medawara udoskonaliła hamiltonowska koncepcja siły doboru naturalnego wpływającego na umieralność 84

TESTOWANIE EWOLUCYJNYCH MODELI DŁUGOWIECZNOŚCI

- Wewnątrpochodny współczynnik umieralności jest niższy u organizmów rozmnażających się późno 86
- Zależność między długością życia a reprodukcją wynika z dryfu genetycznego 88
- Wyniki testowania ewolucyjnej teorii długowieczności zmieniły badania biogerontologiczne 89

EWOLUCJA A STARZENIE SIĘ

- Antagonistyczna plejotropia to szczególnie przypadek plejotropii ogólnej 90
- Teoria ciała jednorazowego użytku opiera się na przesunięciu zasobów 91

CO PRZED NAMI

KLUCZOWE POJĘCIA 93

PYTANIA DO DYSKUSJI 94

LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA 96

ROZDZIAŁ 4: STARZENIE KOMÓRKOWE

CYKL KOMÓRKOWY I PODZIAŁ KOMÓRKI

- Cykl komórkowy złożony jest z czterech faz i jednej fazy dodatkowej 97
- Replikacja DNA zachodzi podczas fazy S 98
- Podział komórki zachodzi w fazie M 98

REGULACJA CYKLU KOMÓRKOWEGO

- Replikację DNA inicjują cykliny S oraz kinazy cyklozależne 101
- Szlak p53 może wstrzymać replikację DNA na granicy faz G₁ i S 102
- W replikację DNA zaangażowanych jest wiele białek 102
- Kohezyny i kondensyny kontrolują segregację chromosomów 102

Przejście metafazy w anafazę oznacza punkt końcowy w cyklu komórkowym	103	CO PRZED NAMI	135
W pełni funkcjonalne komórki mogą wyjść z cyklu komórkowego w fazie G ₀	104	KLUCZOWE WIADOMOŚCI	136
Programowana śmierć komórki – apoptoza – to normalny etap rozwoju tkanki	105	PYTANIA DO DYSKUSJI	137
		LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA	138
STARZENIE KOMÓRKOWE	106	ROZDZIAŁ 5: GENETYKA DŁUGOWIECZNOŚCI	139
Błąd opóźnił odkrycie starzenia się komórek o 50 lat	106	OMÓWIENIE EKSPRESJI GENÓW U EUKARIONTÓW	139
Wyniki badań Hayflicka i Moorheada dały początek cytogerontologii	107	W wyniku transkrypcji DNA powstaje komplementarny RNA	140
Komórki w hodowli mają trzy fazy wzrostu	108	Komórki eukariotyczne modyfikują RNA po transkrypcji	142
Starzejące się komórki mają kilka wspólnych cech	111	Translacja to sterowana przez RNA synteza białek	144
Starzenie się komórki może chronić komórkę przed rakiem	112	Białka mogą być modyfikowane lub degradowane po translacji	145
Mechanizmy indukujące starzenie się komórek nie są znane	113	REGULACJA EKSPRESJI GENÓW	147
PRZYCZYNA STARZENIA SIĘ KOMÓREK. AKUMULACJA USZKODZONYCH BIOCZĄSTECZEK	114	Ekspresja genów może być kontrolowana przez zmianę struktury nukleosomu: epigenom	147
Biocząsteczki podlegają zasadom termodynamiki	114	Ekspresja genów jest kontrolowana przez wiązanie białek do DNA	150
Do życia niezbędne jest zachowanie uporządkowania i obecność energii swobodnej	115	Kontrola ekspresji genów może odbywać się także za pomocą mechanizmów potranskrypcyjnych	152
Mechanizmem leżącym u podstaw starzenia się jest utrata wierności molekularnej	116	ANALIZA EKSPRESJI GENÓW W BIOGERONTOLOGII	153
Starzenie się odzwierciedla wewnątrzkomórkową akumulację uszkodzonych biocząsteczek	117	Pierwszym etapem biogerontologicznej analizy genetycznej jest skринing mutantów	154
METABOLICZNE PODSTAWY STARZENIA KOMÓRKOWEGO	118	Identyfikacja funkcji genu wymaga klonowania DNA	155
Organizmy wielokomórkowe powstały, gdy w atmosferze wzrósł poziom tlenu	118	Funkcję genu można częściowo określić na podstawie jego sekwencji	156
Metabolizm tlenowy tworzy reaktywne formy tlenu	119	Funkcję genu może ujawnić hybrydyzacja <i>in situ</i>	161
Większość jonów nadadtlenkowych powstaje podczas syntezy ATP w mitochondrium	121	Organizmy modyfikowane genetycznie pomagają ocenić wpływ genów na długowieczność człowieka	162
Redukcja rodnika nadadtlenkowego do wody katalizowana jest przez enzymy	124	Mikromacierze DNA wykorzystuje się do oceny wzorców ekspresji genów w różnym wieku	164
W redukcji cytozolowej również powstają wolne rodniki	124	GENETYCZNA REGULACJA DŁUGOWIECZNOŚCI U SACCHAROMYCES CEREVISIAE	165
Wolne rodniki tlenowe prowadzą do akumulacji uszkodzonych biocząsteczek	125	<i>Saccharomyces cerevisiae</i> rozmnażają się zarówno bezpłciowo, jak i płciowo	166
Błony komórkowe są podatne na uszkodzenia wywoływane przez reaktywne formy tlenu	126	Na rozmnażanie i długość życia mają wpływ warunki środowiskowe	167
Wyjaśnieniem mechanizmu starzenia się polegającego na uszkodzeniach wywołanych reaktywnymi formami tlenu jest antagonistyczna plejotropia	129	Na długość życia mają wpływ zmiany strukturalne DNA	168
TELOMERY A STARZENIE KOMÓRKOWE	131	Związek szlaku SIR2 z długowiecznością	169
Telomery zapobiegają usuwaniu ważnych sekwencji DNA z opóźnionych nici	131	Mutacje powodujące utratę funkcji w szlakach reagujących na składniki odżywcze mogą wydłużać życie: cel rapamycyny	170
Skracanie telomerów może być przyczyną starzenia się komórek somatycznych	133		
Istnieje zależność między krótkimi telomerami a zależnym od wieku spadkiem funkcji oraz chorobami	134		

GENETYCZNA REGULACJA DŁUGOWIECZNOŚCI CAENORHABDITIS ELEGANS	171	Starzenie się liści to proces trzyetapowy	205
Regulacja powstawania larw dauer prowadzi do zwiększenia długości życia	172	Monosacharydy odgrywają ważną rolę w starzeniu się liści	206
Szlaki genetyczne regulują powstawanie larw dauer	173	Rozkład chloroplastów jest źródłem azotu i minerałów dla innych organów rośliny	209
Słabe mutacje genu <i>daf-2</i> wydłużają długość życia	175	Produkty uboczne katabolizmu mogą stymulować geny odpowiedzialne za demontaż organelli	210
Gen <i>daf-2</i> łączy długowieczność z kontrolą neuroendokrynną	176	W procesie starzenia liścia degradacji ulegają błony komórki roślinnej	210
Białka mitochondrialne mogą być ogniwem między wydłużeniem życia a metabolizmem	176	INICJACJA STARZENIA SIĘ ROŚLIN	212
GENETYCZNA REGULACJA DŁUGOWIECZNOŚCI DROSOPHILA MELANOGASTER	177	Intensywność światła wpływa na inicjację starzenia się roślin	212
<i>Drosophila</i> ma długą historię w badaniach genetycznych	178	Cytokiny opóźniają starzenie	213
Geny zwiększające długowieczność związane są z podwyższoną odpornością na stres	179	Inne hormony roślinne wywołują starzenie	215
Geny regulujące rozwój <i>Drosophila</i> także przedłużają długość życia	181	CO PRZED NAMI	216
GENETYCZNA REGULACJA DŁUGOWIECZNOŚCI MUS MUSCULUS	182	KLUCZOWE POJĘCIA	217
Wiele genów <i>Mus musculus</i> wpływa na długowieczność	183	PYTANIA DO DYSKUSJI	218
Za związek między opóźnieniem rozwoju a długowiecznością odpowiada sygnalizacja insulinowa	185	LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA	218
Oslabiona sygnalizacja hormonu wzrostu łączy insulinopodobne szlaki sygnalizacyjne ze zwiększoną długością życia	186	ROZDZIAŁ 7: DŁUGOWIECZNOŚĆ I DŁUGOŚĆ ŻYCIA CZŁOWIEKA	219
Genetyczna regulacja długowieczności wykazana u myszy ma wpływ na starzenie się człowieka	188	ŹRÓDŁA DŁUGOWIECZNOŚCI CZŁOWIEKA	220
CO PRZED NAMI	189	Współczynniki umieralności człowieka są fakultatywne	220
KLUCZOWE POJĘCIA	189	Plastyczność współczynników umieralności ludzi jest w dużym stopniu uzależniona od czynników genetycznych	222
PYTANIA DO DYSKUSJI	191	Współczynniki umieralności są różne u długowiecznych ludzi	222
LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA	192	W badaniach asocjacyjnych całego genomu identyfikuje się geny związane ze złożoną cechą ludzkiej długowieczności	223
ROZDZIAŁ 6: STARZENIE SIĘ ROŚLIN	195	Do zmiany współczynników umieralności przyczyniła się ludzka inteligencja	228
PODSTAWY BIOLOGII ROŚLIN	196	Inteligencja ludzka stworzyła wyjątkową trajektorię długowieczności	229
Komórki roślinne mają ścianę komórkową, wakuolę centralną i plastydy	196	Dziedziczność ma tylko niewielki wpływ na długość życia człowieka	230
Fotosynteza zachodzi w chloroplastach	197	WZROST DŁUGOŚCI ŻYCIA CZŁOWIEKA W XX WIEKU	231
Hormony roślinne regulują wzrost i rozwój	199	Przez większość historii ludzkości średnia długość życia człowieka wynosiła mniej niż 45 lat	232
BIOLOGIA STARZENIA SIĘ ROŚLIN	201	Średnia długość życia wzrosła dzięki kontroli nad chorobami zakaźnymi	234
Starzenie mitotyczne zachodzi w komórkach merystemu wierzchołkowego	201	Obniżenie współczynnika umieralności niemowląt doprowadziło do wzrostu oczekiwanego dalszego trwania życia	235
Na starzenie postmitotycznych komórek roślinnych składają się procesy zaprogramowane i stochastyczne	204	Za wciąż zwiększające się oczekiwane dalsze trwanie życia odpowiadają udoskonalone metody leczenia	237
Liście <i>Arabidopsis thaliana</i> są modelem w badaniach nad starzeniem się roślin	205		

Oczekiwane dalsze trwanie życia kobiet jest wyższe niż mężczyźn	238	ZMIANY NARZĄDÓW ZMYŚLÓW – SŁUCH, WZROK, SMAK, WĘCH	271
CO PRZED NAMI	240	Zmysł słuchu opiera się na fizyce dźwięku	271
KLUCZOWE POJĘCIA	242	Przekazywanie dźwięku przez ucho odbywa się w trzech etapach	272
PYTANIA DO DYSKUSJI	243	Utrata stereocyliów przyczynia się do utraty słuchu zależnej od wieku	273
LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA	244	Zmysł wzroku opiera się na fizyce światła	275
ROZDZIAŁ 8: SPADEK FUNKCJI ZWIĄZANY ZE STARZENIEM SIĘ	245	Starczowzruczność można wytłumaczyć zależnymi od wieku zmianami mocy siły refrakcji (załamania światła) soczewek	276
ZMIANY W SKŁADZIE CIAŁA I METABOLIZMIE ENERGETYCZNYM	246	Ostateczne różnicowanie komórek soczewki prowadzi do powstawania zaćmy	276
Bilans energetyczny to różnica między ilością energii przyjmowanej a wydatkiem energetycznym	246	Zmysły smaku i węchu zmieniają się tylko nieznacznie z wiekiem	278
Nagromadzenie tłuszczu następuje przez cały okres dojrzałości	248	ZMIANY W UKŁADZIE POKARMOWYM	280
Związek nadmiernej utraty masy ciała pod koniec życia ze współczynnikiem umieralności	252	Zależne od wieku zmiany w jamie ustnej i przełyku nie zaburzają trawienia	281
ZMIANY W MIĘŚNIACH SZKIELETOWYCH	253	Pogorszenie czynności żołądka jest najczęściej związane z zanikowym zapaleniem błony śluzowej żołądka	282
Skurcz mięśni jest wynikiem interakcji molekularnych między aktyną i miozyną w obrębie sarkomeru	254	Zmiany w jelicie cienkim mogą wpływać na trawienie i wchłanianie składników odżywczych	283
Skurcz mięśni szkieletowych rozpoczyna się od sygnału nerwowego	256	ZMIANY W UKŁADZIE MOCZOWYM	287
Szybkość i siła skurczu mięśni szkieletowych zależy od typu włókna mięśniowego	258	Nerki usuwają z krwi produkty przemiany materii	287
Za naprawę uszkodzeń i odbudowę mięśni szkieletowych odpowiedzialne są komórki satelitowe	259	Nerki pomagają regulować ciśnienie krwi	288
Brak aktywności fizycznej i wewnętrzne starzenie się wpływają na utratę masy mięśniowej zależną od wieku	261	Przepływ krwi przez nerki i czynność nerek pogarszają się wraz z wiekiem	289
Zależny od wieku spadek siły i mocy mięśni szkieletowych skorelowany jest z atrofią mięśni wywołaną starzeniem się	262	ZMIANY W UKŁADZIE ODPORNOŚCIOWYM	289
Wewnątrzpoходne mechanizmy powodujące atrofię mięśni wywołaną starzeniem się są wieloczynnikowe i pozostają nierozwiązane	263	Odporność wrodzona to pierwsza linia obrony przed infekcją	290
Cechami charakterystycznymi starzejącego się mięśnia są odnerwienie neuronów ruchowych i fragmentacja strukturalna w połączeniu nerwowo-mięśniowym	263	Odporność nabyta polega na reakcji limfocytów na antygeny	291
Funkcja komórki satelitowej zmniejsza się z wiekiem	264	Funkcja fagocytozy neutrofilii i makrofagów maleje wraz z wiekiem	293
Sarkopenia to stan patologiczny związany z nadmierną utratą mięśni i ich siły wywołanymi starzeniem się	266	Produkcja limfocytów T naiwnych, liczba limfocytów B i skuteczność przeciwciał spadają wraz z wiekiem	294
ZMIANY SKÓRY	266	ZMIANY W UKŁADZIE ROZRODCZYM	295
Skóra składa się z trzech warstw	267	Przyczyną menopauzy jest spadek wydzielania hormonów płciowych przez gonady	295
Zmarszczki są spowodowane utratą elastyczności skóry i podskórnej tkanki tłuszczowej	268	Płodność mężczyźn nieznacznie spada wraz z wiekiem	297
Światło ultrafioletowe z wiekiem wywołuje znaczne uszkodzenia skóry	271	Podeszły wiek nie jest przeszkodą dla aktywności seksualnej	298
		CO PRZED NAMI	299
		KLUCZOWE POJĘCIA	299
		PYTANIA DO DYSKUSJI	301
		LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA	302

ROZDZIAŁ 9: ZWIĄZANE Z WIEKIEM CHOROBY CZŁOWIEKA

UKŁAD NERWOWY I PRZEKAŹNICTWO NERWOWE

- Układ nerwowy składa się z neuronów i komórek wspierających 303
- Potencjały błonowe tworzą warunki dla transmisji sygnału nerwowego 304
- Neuroprzełączniki chemicznie łączą ze sobą neurony w synapsie 305
- Mózg człowieka to zbiór oddzielnych narządów i rodzajów komórek 306

CHOROBY MÓZGU CZŁOWIEKA ZALEŻNE OD WIEKU: CHOROBY ALZHEIMERA I PARKINSONA

- Zmiany w strukturze i neuroprzełącznictwie wydają się niewielkie w starzejącym się mózgu 308
- W starzejącym się mózgu gromadzą się blaszki amyloidowe i sploty neurofibrylarne 309
- Choroba Alzheimera to zależne od wieku, nieodwracalne zaburzenie mózgu 311
- Choroba Alzheimera zaczyna się w korze śródwęchowej i postępuje w korze mózgowej 312
- Czynnikiem ryzyka choroby Alzheimera o późnym początku jest allel ε4 genu apolipoproteiny E 315
- Leczenie choroby Alzheimera jest ukierunkowane na neuroprzełącznictwo oraz zapobieganie i degradację blaszek amyloidowych 316
- Skuteczne leczenie choroby Alzheimera będzie wymagało wiarygodnych biomarkerów 317
- Techniki obrazowania mózgu służą jako biomarkery LAD 318
- Wczesna diagnoza LAD skupia się na wykryciu MCI i wykluczeniu innych demencji 320
- Choroba Parkinsona wiąże się z utratą neuronów dopaminergicznych 321
- Głównym celem leczenia choroby Parkinsona jest podwyższenie stężenia dopaminy w mózgu 322
- Ciała Lewy'ego są patologiczną oznaką choroby Parkinsona 325
- Z chorobą Parkinsona o wczesnym początku ma związek kilka genów 326
- Kilka czynników może predysponować osoby do choroby Parkinsona 327
- Głęboka stymulacja mózgu może pomóc kontrolować zaburzenia ruchu związane z chorobą Parkinsona 328

UKŁAD SERCOWO-NACZYNIOWY

- Układ sercowo-naczyniowy to zamknięty system transportu płynów 328
- Serce i tętnice są tkankami pobudliwymi 329
- Serce kontroluje przepływ krwi i ciśnienie przez regulację rzutu serca (pojemność minutową) 330
- Zasady dynamiki płynów regulują ogólny przepływ krwi 331

CHOROBY UKŁADU SERCOWO-NACZYNIOWEGO ZALEŻNE OD WIEKU: CHOROBA SERCOWO-NACZYNIOWA

- Czynniki środowiskowe wpływają na zależne od wieku pogorszenie funkcjonowania układu sercowo-naczyniowego 332
- Miażdżycę i niedokrwienność mogą powodować blaszki miażdżycowe 333
- Czynniki ryzyka miażdżycy są mieszaniną czynników genetycznych i środowiskowych 334
- Statyny zmniejszają syntezę cholesterolu w wątrobie i obniżają cholesterol w surowicy 336
- Nadciśnienie jest najczęstszą chorobą przewlekłą osób starszych 338
- Skutkiem niewydolności serca jest spadek pojemności minutowej 339
- Częstość występowania chorób sercowo-naczyniowych może być lepszym wskaźnikiem niż umieralność 338

UKŁAD HORMONALNY I REGULACJA GLUKOZY

- Stężenie glukozy we krwi musi być utrzymywane w wąskim zakresie 340
- Insulina ułatwia wchłanianie glukozy do wątroby, mięśni i komórek tłuszczowych 341

ZALEŻNA OD WIEKU CHOROBA UKŁADU HORMONALNEGO – CUKRZYCA TYPU 2

- Zwiastunem cukrzycy typu 2 jest insulinooporność 345
- Cukrzyca typu 2 prowadzi do osłabienia mikrokrążenia krwi 346
- Zmieniony metabolizm glukozy może nasilać uszkodzenia komórek u osób z cukrzycą typu 2 347
- Do czynników ryzyka cukrzycy zalicza się wiek, otyłość i podłoże genetyczne 347

UKŁAD SZKIELETOWY I METABOLIZM WAPNIA W KOŚCIACH

- Hormony przytarczyc i tarczycy równoważą poziom wapnia we krwi 350
- Hormony regulują równowagę między odkładaniem minerałów w kościach a resorpcją 351

CHOROBY KOŚCI ZALEŻNE OD WIEKU: OSTEOPOROZA

- Zwiększona utrata minerałów kostnych w okresie menopauzy może prowadzić do osteoporozy 352
- Czynniki środowiskowe wpływają na ryzyko rozwoju osteoporozy 354
- Terapie lekowe mogą spowolnić utratę masy kostnej u kobiet po menopauzie 355

CO PRZED NAMI

- KLUCZOWE POJĘCIA 357
- PYTANIA DO DYSKUSJI 358
- LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA 360

ROZDZIAŁ 10: REGULOWANIE STARZENIA SIĘ I DŁUGOWIECZNOŚCI CZŁOWIEKA	363	CO PRZED NAMI	388
MODULACJA STARZENIA BIOLOGICZNEGO	364	KLUCZOWE POJĘCIA	389
Starzenia się nie można modulować	364	PYTANIA DO DYSKUSJI	390
Mechanizmy prowadzące do utraty wierności molekularnej mogą być modulowane w przyszłości	365	LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA	391
MODULACJA DŁUGOWIECZNOŚCI I TEMPA STARZENIA SIĘ: OGRANICZENIE SPOŻYCIA KALORII	367	ROZDZIAŁ 11: KONSEKWENCJE WYDŁUŻENIA ŻYCIA	393
Ograniczenie kalorii wydłuża życie i spowalnia tempo starzenia się gryzoni	370	OSIĄGANIE OBIETNICZY WYDŁUŻONEJ ZDROWOTNOŚCI	394
Ograniczenie kalorii w prostych organizmach wykorzystywanych do badania mechanizmów genetycznych i molekularnych	372	Długość życia w zdrowiu łączy w sobie miary długości życia i niepełnosprawności	394
Ograniczenie kalorii u naczelnych innych niż ludzie może opóźnić choroby zależne od wieku	373	Zapobieganie lub leczenie chorób przewlekłych nie będzie nadal zmniejszać niepełnosprawności	395
Skuteczność ograniczenia kalorii w przedłużeniu życia człowieka pozostaje nieznana i kontrowersyjna	374	Poprawa zdrowia poprzez zwiększenie poziomu ćwiczeń i zmniejszenie spożycia kalorii będzie wyzwaniem	397
MODULACJA TEMPA STARZENIA SIĘ: ĆWICZENIA	375	Zalecane protokoły pomogą zwiększyć uczestnictwo w ćwiczeniach i kuracjach dietetycznych	399
Definicja ćwiczeń na potrzeby <i>Biologii starzenia</i>	377	Opracowywane są interwencje medyczne opóźniające proksymalne mechanizmy starzenia się	400
Ćwiczenia zwiększają zapotrzebowanie mięśni na tlen	378	SPOŁECZNE I KULTUROWE ZMIANY W STARZEJĄCYCH SIĘ SPOŁECZEŃSTWACH	401
Przeciążenie komórkowych szlaków tlenowych zwiększa zdolność do syntezy ATP	380	Zdrowsze i dłuższe życie może zmienić percepcję osobistych osiągnięć i postępowego społeczeństwa	402
Regularne ćwiczenia zapobiegają spadkowi rezerwy komórkowej	381	Zwiększona długowieczność i zdrowie mogą zmienić odpowiedzialność za przedłużenie gatunku	403
ZMIENIAJĄCE SIĘ DEFINICJE ZDROWIA I STARZENIA	383	Niski wskaźnik urodzeń i wydłużona długość życia mogą zmienić obecny cykl życia pokoleń	404
Definicja zdrowia sformułowana przez Światową Organizację Zdrowia obejmuje subiektywną miarę dobrego samopoczucia i perspektywy całkowitego zdrowia	384	CO PRZED NAMI	405
Indywidualna umiejętność dostosowania się do warunków zdrowotnych zdefiniuje zdrowie w dobie medycyny precyzyjnej	384	KLUCZOWE POJĘCIA	406
Niegdyś starość postrzegano jako okres choroby, niepełnosprawności i wycofania się z życia	385	PYTANIA DO DYSKUSJI	408
Niejednorodność funkcji w starszej populacji doprowadziła do koncepcji pozytywnego starzenia się	386	LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA	409
Pozytywne starzenie się obejmuje elementy fizyczne, behawioralne i społeczne	387	SŁOWNIK POJĘĆ	411
		INDEKS	431